

Durant el segle xx la poesia s'expandeix a tots els àmbits creatius i conquereix els dominis de la imatge i el so sota la bandera de la llibertat. I Joan Brossa és sens dubte un dels autors que millor representa aquesta explosió de creativitat: un poeta que s'expressa en diversos formats —des de la poesia visual al teatre, passant pels poemes objecte, les sextines, els poemes transitables o el cinema— i que ho qüestiona tot, començant pel mateix llenguatge.

La xarxa al bosc, organitzada amb motiu del centenari del poeta català, vol oferir una mirada àmplia i necessàriament fragmentària de la galàxia de poetes que juntament amb Brossa van eixamplar enormement el camp d'expressió poètica i van influir en la resta d'àmbits creatius. El període de l'exposició —de 1946 a 1980— ve determinat per l'aparició a París del lletrisme, que va organitzar la seva primera activitat pública el gener de 1946, i l'inici d'una dècada, la de 1980, en què Brossa començarà a ser àmpliament reconegut.

Entre aquests dos anys, poetes de tots els racons d'Europa i Amèrica exploren noves vies per fer dialogar la poesia amb les eines i els llenguatges del present. És també en aquest període quan es multipliquen els grups, revistes, festivals i plataformes que acaben conformant una xarxa gairebé infinita que traspasa fronteres i que fa circular poemes visuals, concrets i sonors en tota mena de suports, sovint efímers i de baix cost. L'exposició se centra en tots aquests suports no només per mostrar les creacions d'aquests poetes sinó també per fer evident els mitjans d'intercanvi de l'època i mostrar textos teòrics que ajuden a entendre els plantejaments que hi ha al darrere d'aquesta vasta producció.

r
 o r o
 t o r o t
 o t o r o t o
 r o t o r o r
 o t o r o t o
 t o r o t
 o r o
 r

1

L'exposició s'inicia amb el **lletrisme**, el primer moviment d'avantguarda posterior a la Segona Guerra Mundial, que apostava per centrar-se en l'element mínim de l'escriptura: la lletra. Els lletristes, amb Isidore Isou al capdavant, es caracteritzen per una ingent producció teòrica i especulativa, per una expansió cap a tots els gèneres, fins i tot el cinema —*Le film est déjà commencé ?* (1951), de Maurice Lemaître, és un dels films fundacionals del moviment— i per una voluntat de transformació social i política. És, en certa manera, una frontissa entre les primeres i les segones avantguardes.

Un dels membres inicials del moviment lletrista, François Dufréne, fundarà l'ultralletrisme i es convertirà en un dels pioners de la **poesia sonora**. Aquest gènere, nascut de la mà d'Henri Chopin i Bernard Heidsieck, uneix experimentació vocal i tecnologia per superar els

límits del llibre. Chopin, a més, és l'editor de la revista *OU*, una revista en paper sovint acompanyada d'un disc i que suposa el primer altaveu de la poesia sonora internacional. Altres autors com Brion Gysin i Paul de Vree també destaquen en aquest gènere, no gaire diferent del text-sound, un gènere desenvolupat a Suècia per músics i poetes que feien servir l'estudi de gravació com a laboratori d'experimentació. La poesia sonora, doncs, afavoreix el canvi del llibre i el paper pel disc com a suport de difusió de la poesia, així com l'organització de festivals internacionals.

El moviment més internacional dels anys cinquanta i seixanta, però, serà la **poesia concreta**, que arriba a tots els racons del planeta gràcies a la seva voluntat d'assimilar els elements de la comunicació moderna, d'establir un contacte directe i ràpid amb el lector i de fer un retrat, sovint crític, de la realitat present. El llenguatge passa a tenir també un valor estètic i la disposició i la tipografia es converteixen en una nova sintaxi. El moviment neix simultàniament al Brasil i a Europa, de la mà del grup Noigandres (Augusto de Campos, Décio Pignatari i Haroldo de Campos) i Eugen Gomringer (Augusto de Campos, Décio Pignatari i Haroldo de Campos) i Eugen Gomringer respectivament. A partir d'aquí s'hi afegeixen autors com Franz Mon, Ferdinand Kriwet, Salette Tavares, Richard Kostelanetz, Ian Hamilton Finlay, Mathias Goeritz, John Furnival i Mary Ellen Solt, entre molts altres. L'**espacialisme** de Pierre i Ilse Garnier, per la seva banda, aprofundeix justament en la idea d'entendre la pàgina com a espai on es poden moure les lletres i el text per trobar nous significats.

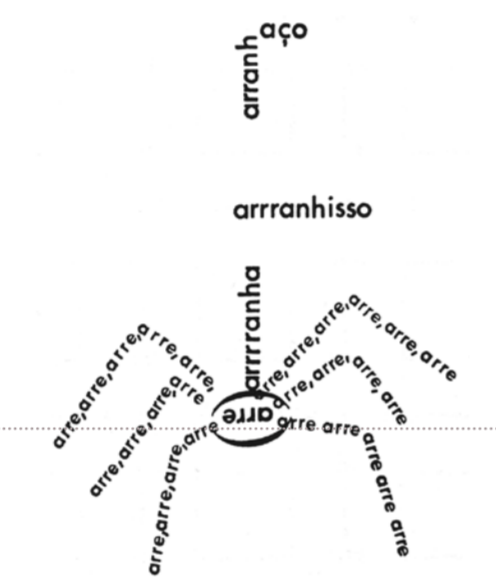
En tota aquesta galàxia, alguns personatges són summament importants, no només com a poetes sinó també com a agitadors i teòrics, com ara Bob Cobbing, Fernando Millán, Edgardo Antonio Vigo i bpNichol. Aquests agents sovint són també cabdals a l'hora de crear els espais de trobada i els canals d'intercanvi, una qüestió fonamental en aquest circuit. A Catalunya, més enllà de Brossa, destaquen els dos autors que el van acompanyar en l'exposició de poesia concreta de Lleida de 1971: Guillem Viladot i Josep Iglésias del Marquet; a la resta d'Espanya, el membre de Zaj José Luis Castillejo, Elena Asins i Eduardo Escala, a banda de molts altres autors que per raons d'espai han hagut de quedar fora. Amb el pas dels anys, la **poesia experimental** —per fer servir un terme més general— anirà alimentant el món de l'art, fins al punt que l'art conceptual, que domina la dècada de 1970, es pot entendre com una revolta poètica per desmaterialitzar l'art i apostar per canals i suports senzills i efectius, com ja estava fent la poesia.

Us convidem, doncs, a perdre-us en aquest bosc i explorar-ne els racons. També a resseguir els diversos lligams entre els poetes, que sovint treballaven en col·laboració malgrat els quilòmetres de distància i que creaven, editaven i teoritzaven alhora. L'exposició es vol fer ressò de tot aquest magma sense rutes predeterminades ni àmbits tancats, ja que un dels fets singulars de la poesia experimental és justament la llibertat de moviments, els múltiples nivells de relació entre els autors i la gran dificultat per establir caselles i definicions clares.

THE NET IN THE FOREST
JOAN BROSSA AND
EXPERIMENTAL POETRY, 1946–1980

Throughout the 20th century, poetry advanced into all creative areas and conquered the realms of image and sound in the name of freedom. And one of the chief exponents of this explosion of creativity was undoubtedly Joan Brossa: a poet who expressed himself in different formats—from visual poetry to theatre, along with object poems, sestinas, navigable poems and film—while leaving no stone unturned, beginning with language itself.

The Net in the Forest, held to mark the centenary of Brossa's birth, aims to give a broad, albeit fragmented, overview of the galaxy of poets like Brossa who did so much to expand the field of poetic expression and who had such a huge influence on other creative areas. The period covered by the show—1946 to 1980—is bookended by the first public appearance of Lettrism, in Paris in January 1946, and the start of the decade, the 1980s, when Brossa began to make a name for himself.

2

Between these two landmarks, poets from all across Europe and America explored new ways of striking up dialogues in poetry by using contemporary tools and languages. This period also saw an explosion of groups, magazines, festivals and platforms that came together to form an almost infinite network that crisscrossed borders and helped circulate visual, concrete and sound poems in a wide variety of forms, often ephemeral and at low cost. The exhibition's focus on all these forms aims not only to display these poets' work but also to highlight their means of exchange during this period and to juxtapose theoretical texts that offer an insight into the mind-set behind their prolific output.

A B D F
 G I J K L
 M N O P Q R
 S T U V W X
 Y Z

3

JOAN BROSSA | ELISA AL CHE

beba coca cola
 babe cola
 beba coca
 babe cola caco
 caco
 cola
 c l o a c a

4

The show gets under way with **Lettrism**, the first postwar avant-garde movement, which concerned itself with the basic unit of writing: letters. Lettrists, led by Isidore Isou, made tremendous theoretical and speculative forays into all manner of genres, including film—Maurice Lemaître's *Le film est déjà commencé ?* (1951) is one of the movement's key films—and pushed for social and political change. To a certain extent, they bridged the first and second avant-gardes.

One of the original members of the Lettrist movement, François Dufréne, later went on to found the Ultra-Lettrist movement and became one of the pioneers of **sound poetry**. This genre, created by Henri Chopin and Bernard Heidsieck, experimented with speech and technology to go beyond the limits of books. In addition, Chopin also edited *OU* magazine, whose printed edition often came with a record—the first voice of international sound poetry. Brion Gysin and Paul de Vree were two other leading figures in this genre, which shared several similarities to the text-sound genre created in Sweden by musicians and poets who used recording studios as experimental labs. Sound poetry encouraged a move away from books and paper towards records as a means of disseminating poetry and gave a boost to international festivals.

The movement that made the biggest international splash in the 1950s and 1960s, however, was **concrete poetry**, which spread across the world by readily incorporating aspects of modern communication, making fast, direct contact with readers and offering an often critical portrait of current circumstances. Language acquired an aesthetic value, and typeface and the arrangement of words became a new syntax. It arose simultaneously in Brazil and Europe, thanks to the Noigandres Group (Augusto de Campos, Décio Pignatari and Haroldo de Campos) and Eugen Gomringer, respectively. They were soon joined by the likes of Franz Mon, Ferdinand Kriwet, Salette Tavares, Richard Kostelanetz, Ian Hamilton Finlay, Mathias Goeritz, John Furnival and Mary Ellen Solt, among many others. Finally, Pierre and Ilse Garnier's Spacialism explored the idea of seeing the page as a space where letters and text can set off in search of new meanings.

Within this galaxy, several names stood out not only as poets but also as cultural firebrands and theorists, including Bob Cobbing, Fernando Millán, Edgardo Antonio Vigo and bpNichol. They were also often the first to set up meeting spaces and create the means for sharing ideas, vital steps on this circuit. In Catalonia, two authors who featured alongside Brossa at the concrete poetry festival in

Lleida in 1971 were Guillem Viladot and Josep Iglésias del Marquet; in the rest of Spain, Elena Asins, Eduardo Escala and Zaj member José Luis Castillejo deserve a mention, as would many others omitted here for lack of space. Over the years, **experimental poetry**—to use an umbrella term—was richly mined by the art world, to the point where conceptual art, dominant throughout the 1970s, could be seen as a poetic revolt to dematerialise art and champion simple, effective channels and forms, just as poetry had been doing.

We invite you to lose yourself in this forest and explore its many dells. Follow the close ties these poets forged, despite being many miles apart. The show aims to reflect the amorphous expanse—with no pre-existing paths or predefined areas—in which these creators, publishers and theorists simultaneously moved, for one of the defining features of experimental poetry is precisely this freedom of movement, authors' multilayered relationships and their refusal to be pigeonholed or pinned down.

Bob Cobbing
Felipe Boso
bpNichol
Ilse i Pierre Garnier
Isidore Isou
Eugen Gomringer
Henri Chopin
Augusto de Campos
Guillem Viladot
Carlo Belloli
Bernard Heidsieck
Brion Gysin
Marcel Broodthaers
Jifi Kolář
Ernst Jandl
Ian Hamilton Finlay
Franz Mon
Juan Luis Martínez
Maurice Lemaître
Nicanor Parra
Mathias Goeritz
Josef Hrišal i Bohumila Grögerová
Alain Arias-Misson
François Dufréne
Josep Iglésias del Marquet
Dom Sylvester Houédard
José Luis Castillejo
Mary Ellen Solt
Paul de Vree
Décio Pignatari
Gil J Wolman
Eugenio Miccini
Ana Hatherly
Ferdinand Kriwet
E.M. de Melo e Castro
Luigi Tola
Fernando Millán
Jifi Valoch
Edgardo Antonio Vigo
Haroldo de Campos
Claus Bremer
Luis Pazos
Arrigo Lora-Totino
Salette Tavares
John Furnival
Elena Asins
António Aragão
Giovanna Sandri
Eduardo Scala
Amanda Berenguer
Ronaldo Azeredo
Ladislav Novák
Antonio Caro
Octavio Paz
Dick Higgins
J. P. Ward
Charles Hac Mor
...

EXPOSICIÓN / EXHIBITION:

Comissari / Curator:
Eduard Escoffet
Diseny espai expositiu / Exhibition space design:
Meritxell Inaraja
Diseny gràfic / Graphic design:
Todojunto
Muntatge / Setup:
L'Antiga Fusteria
Coordinació / Coordinators:
Bàrbara Bayarri & Maria Canelles

Obres procedents de / Artworks provided by: Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), Fondazione Bonotto, Archivo Lafuente, AcquAvivA Archives, Arquivo Fernando Aguiar, Museu Jaume Morera, Fundació Privada Guillem Viladot, Arxiu Hac Mor Xargay, Fundació Joan Brossa i els arxius personals d'Eduard Escoffet, Salette Brandão, Vicenç, Altaió, família Iglésias Colomer, Glòria Bordons & Manuel Guerrero.

Un projecte de la Fundació Joan Brossa amb el suport de / A Fundació Joan Brossa project supported by: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Institut de les Lletres catalanes, Ajuntament de Barcelona, Diputació de Barcelona.
Amb la col·laboració de / n collaboration with:
Mas Blanch i Jové

IMATGES / IMAGES:

Cartell / Poster.
Fabrizio Garghetti
J. Blaine, G. Fontana, J. Brossa & Sarenco
Verona, 1997

Coberta / Cover.
Pierre e Ilse Garnier
Poèmes Mécaniques, 1965

1.
Franz Mon
Rotor, 1963
2.
Salette Tavares
Aranha, 1963
3.
Joan Brossa
Elegia al Che, 1978
4.
Décio Pignatari
beba coca-cola, 1958
5.
Eugen Gomringer
En silencio, 1954

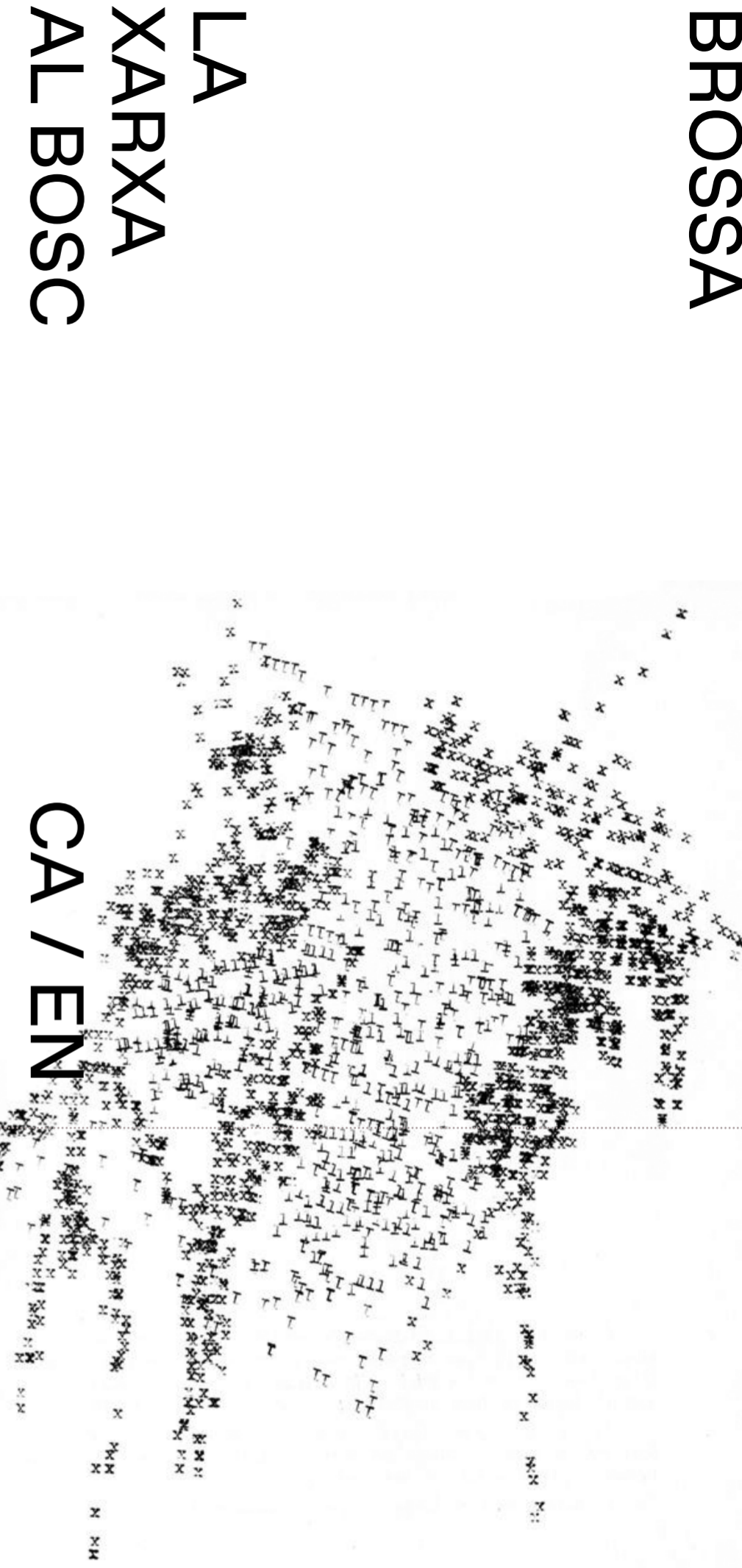
Fundació Joan Brossa
Carrer de la Seca, 2
08003 Barcelona

+34 93 458 99 94
fundació@fundaciójoanbrossa.cat

De dimarts a diumenge, de 16 a 21 h
Tuesday to Sunday, 4 PM to 9 PM

#LaXarxaAlBosc
#AnyBrossa

5

LA
 XARXA
 AL BOSC
 CA / EN
 LA
 POESIA
 EXPERI-
 MENTAL,
 1946 —
 1980

JOAN

BROSSA

BOB
 COBBING,
 FELIPE BOSO,
 BPNICHOL,
 ILSE I PIERRE
 GARNIER,
 EUGEN
 GOMRINGER,
 HENRI CHOPIN,
 AUGUSTO DE CAMPOS,
 BERNARD
 HEIDSIECK,
 BRION GYSIN,
 MARCEL
 BROODTHAERS,
 FRANZ MON,
 SALETTE TAVARES,
 JUAN LUIS
 MARTÍNEZ,
 ALAIN
 ARIAS-MISSON,
 DÉCIO PIGNATARI,
 FERNANDO MILLÁN,
 ARRIGO
 LORA-TOTINO,
 AMANDA BERENGUER
 ...

BROSSA
BROSSA

BROSSA
BROSSA
BROSSA
BRO-
SSA

I LA POESIA
 I LA POESIA
 I LA POESIA
 I LA XARXA
 LA POESIA
 POESIA

EXPERI-
 MENTAL,
 EXPERI-
 MENT-
 AL,
 AL,

BOSC
BOSC
BOSC
BOSC
BOSC
BOSC

1946
 19461980
 — 1980

JOAN BROSSA

16.5 — 29.9.2019
 FUNDACIÓ JOAN BROSSA

ORGANITZA:

AMB EL SUPORT DE:

AMB LA COL·LABORACIÓ DE:

